

ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ամփոփ բնութագիրը 2013 թվականի հունվարին¹

ՀՀ 2013 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները հունվար ամսին կազմել են 75.2 մլրդ դրամ, իսկ ծախսերը՝ 46.1 մլրդ դրամ, որոնք համապատասխանաբար 34.1%-ով և 20.7%-ով ապահովել են ՀՀ կառավարության առաջին եռամսյակի ծրագրի կատարումը: Հարկ է նշել, որ ապահովվել է պետական բյուջեի ծախսային ծրագրերի շրջանակներում հունվար ամսին պետական մարմինների կողմից սահմանված կարգով ստանձնած պարտավորությունների ամբողջական կատարումը: «Հայաստանի Հանրապետության 2013 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջներից ելնելով՝ պետության դրամական միջոցների համախմբված հաշվառման նպատակով պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային հաշիվների համապատասխան շրջանառությունը, ինչպես նաև առանց սահմանափակման պետական բյուջեից կատարվող վճարումները: Մասնավորապես՝ արտաբյուջետային եկամուտները կազմել են 1.3 մլրդ դրամ կամ առաջին եռամսյակում նախատեսված մուտքերի 34.3%-ը, իսկ ծախսերը՝ 520.8 մլն դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 13.2%-ը: Պետական բյուջեի տարեկան ծրագրային ցուցանիշները կատարվել են եկամուտների գծով՝ 7.3%-ով, ծախսերի գծով՝ 4.6%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները

2012 թվականի հունվարի համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն աճել են 27.9%-ով կամ 16.4 մլրդ դրամով, որը հիմնականում ապահովվել է հարկային եկամուտների աճի հաշվին:

Պետական բյուջեի եկամուտների 94.8%-ը ձևավորվել է հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի, 5.2%-ը՝ այլ եկամուտների հաշվին:

2013 թվականի հունվար ամսվա ընթացքում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել 71.3 մլրդ դրամ հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր, որոնք կազմել են

---

¹ Պետական բյուջեի եկամուտներում, ծախսերում և պակասուրդի ֆինանսավորման աղբյուրներում ներառված չեն արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրեր իրականացնող գրասենյակներով շրջանառվող միջոցները:

եռամսյակային ծրագրի 33.9%-ը: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 28.5%-ով կամ 15.8 մլրդ դրամով, ինչը մեծ մասամբ պայմանավորված է ավելացված արժեքի հարկի, մաքսատուրքի և շահութահարկի գծով մուտքերի աճով, ինչպես նաև հարկային օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխություններով, որոնց համաձայն 2013 թվականից ներդրվել է երկու նոր հարկատեսակ՝ եկամտային հարկ և շրջանառության հարկ: Նշված եկամտատեսակների գծով հունվար ամսին ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել համապատասխանաբար 3.6 մլրդ դրամ և 310.8 մլն դրամ:

2013 թվականի պետական բյուջեի հունվար ամսվա հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի 47.4%-ն ապահովվել է ավելացված արժեքի հարկի հաշվին: Այն կազմել է շուրջ 33.8 մլրդ դրամ և 37.6%-ով կամ 9.2 մլրդ դրամով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: ԱԱՀ-ի մուտքերից շուրջ 3 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 30.8 մլրդ դրամը՝ ներքին շրջանառությունից: Հարկ է նշել, որ ԱԱՀ-ի մուտքերի աճն ապահովվել է ներքին շրջանառության հաշվին, որից ստացված մուտքերն ավելացել են մոտ 2.1 անգամ, մինչդեռ ներմուծման գծով մուտքերը նվազել են 68.9%-ով:

Պետական բյուջեի հարկային եկամուտների ու պետական տուրքերի 7%-ն ապահովվել է ակցիզային հարկի հաշվին՝ կազմելով 5 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ հանրապետություն ներմուծվող ենթակազմակերպիչ ապրանքների հարկումից ստացվել է 1.8 մլրդ դրամ, հանրապետությունում արտադրվող ենթակազմակերպիչ ապրանքների հարկումից՝ 3.2 մլրդ դրամ: Ընդ որում, տեղական արտադրության ենթակազմակերպիչ ապրանքների հարկումից ստացված մուտքերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել են 12.6%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ծխախոտի և օղու գծով մուտքերի նվազմամբ, իսկ ներմուծվող ապրանքների գծով մուտքերն ավելացել՝ 75.4%-ով. արդյունքում ակցիզային հարկի ընդհանուր մուտքերն աճել են 6.4%-ով կամ 302 մլն դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի 7.9%-ը ձևավորվել է շահութահարկի հաշվին՝ կազմելով 5.6 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա հունվարի համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 29.8%-ով կամ 1.3 մլրդ դրամով:

2013 թվականի հունվարին նախորդ տարվա պարտավորությունների գծով ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել շուրջ 5.6 մլրդ դրամ եկամտահարկ՝ ապահովելով հարկերի և տուրքերի 7.8%-ը:

Մաքսատուրքի գծով մուտքերը կազմել են շուրջ 3.7 մլրդ դրամ կամ հարկերի և տուրքերի 5.1%-ը և 2.9 անգամ գերազանցել 2012 թվականի համապատասխան ցուցանիշը:

2013 թվականի հունվար ամսվա ընթացքում պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 1.9 մլրդ դրամ պետական տուրքեր՝ կազմելով առաջին եռամսյակի ծրագրի 34.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերն աճել են 12.6%-ով կամ 207.5 մլն դրամով:

Հաշվետու տարում գործունեության առանձին տեսակներից գանձվել են 881.8 մլն դրամ հաստատագրված վճարներ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների ու պետական տուրքերի 1.2%-ը: Նշված ցուցանիշը նախորդ տարվա հունվարի համեմատ նվազել է 45.9%-ով:

2013 թվականի հունվար ամսին ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել ավելի քան 1.4 մլրդ դրամ բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներ՝ կազմելով հարկերի և տուրքերի 2%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 2.3 անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու և ՀՀ ներմուծվող՝ շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար գանձվող վճարների աճով, ինչպես նաև «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքում և զուգահեռաբար «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենսգրքում կատարված փոփոխություններով, որոնց համաձայն հանքարդյունահանողների կողմից նախկինում պետական բյուջե վճարվող բոնուսի, կոնցեսիոն վճարի, ինչպես նաև մետաղական օգտակար հանածոների արդյունահանման համար վճարվող բնօգտագործման վճարների և ռոյալթիների փոխարեն սահմանվել են ռոյալթիներ՝ որպես բնօգտագործման վճարներ: Նշված փոփոխություններն ուժի մեջ են մտել 2012 թվականի հունվարի 1-ից, սակայն նշված ժամանակահատվածում մուտքեր չեն ստացվել, իսկ 2013 թվականի հունվարին այս աղբյուրից ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել շուրջ 400 մլն դրամ:

2013 թվականի հունվար ամսին ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 1.2 մլրդ դրամի այլ հարկեր՝ կազմելով հարկերի և տուրքերի 1.6%-ը: Մասնավորապես՝ 559.1 մլն դրամ են կազմել արտոնագրային վճարները՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 20.4 մլն դրամի դիմաց: 20 մլն դրամ է կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ռոյալթին, 338.9 մլն դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 25.6 մլն դրամ՝

ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման (գործողության ժամկետի երկարաձգման) վճարները, շուրջ 22 մլն դրամ՝ հարկային օրենսդրության խախտման համար «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տուգանքները, 130.2 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 4.1 մլն դրամ՝ կոնցեսիոն վճարը, և 54.8 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա հունվարի համեմատ այլ հարկերի փաստացի ցուցանիշը նվազել է 15.2%-ով կամ 206.5 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է վերոհիշյալ օրենսդրական փոփոխություններով, որոնց արդյունքում հանքարդյունահանողների կողմից նախկինում վճարվող և այլ հարկային եկամուտներում հաշվառվող բոնուսի, կոնցեսիոն վճարի և ռոյալթիների փոխարեն սահմանված ռոյալթիները հաշվառվում են որպես բնօգտագործման վճարներ:

2013 թվականի հունվար ամսվա ընթացքում նախորդ տարվա պարտավորությունների գծով ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել 8.3 մլրդ դրամ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ:

2013 թվականի հունվարին պետական հիմնարկների արտաբյուջետային ծրագրերի շրջանակներում պետական բյուջե են մուտքագրվել 6.2 մլն դրամի դրամաշնորհներ:

Հաշվետու ամսում ՀՀ պետական բյուջեի այլ եկամուտները կազմել են 3.9 մլրդ դրամ՝ 52.8%-ով ապահովվելով առաջին եռամսյակի ծրագրային ցուցանիշը: Նշված գումարից շուրջ 1.3 մլրդ դրամը կազմել են ՀՀ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային եկամուտները: ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերը կազմել են 59.3 մլն դրամ, որոնք 2013 թվականի պետական բյուջեով չեն նախատեսվել: 2012 թվականի հունվարի համեմատ այլ եկամուտներն աճել են 16.7%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է իրավախախտումների համար գործադիր, դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատճամիջոցներից մուտքերի և օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների աճով:

ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը

ՀՀ 2013 թվականի հունվար ամսվա պետական բյուջեի ծախսերը նախորդ տարվա հունվարի համեմատ աճել են 23.8%-ով կամ 8.9 մլրդ դրամով: Ընդ որում, աճ է

արձանագրվել և՛ ընթացիկ ծախսերի, և՛ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների գծով:

Ընթացիկ ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 44.4 մլրդ դրամ՝ 20.8%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա հունվարի համեմատ ընթացիկ ծախսերն աճել են 22%-ով կամ 8 մլրդ դրամով:

Ընթացիկ ծախսերից 3.6 մլրդ դրամ տրամադրվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատանքի վարձատրությանը, որը կազմել է եռամսյակային ծրագրի 16.6%-ը և 36%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

Ծառայությունների և ապրանքների ձեռքբերման նպատակով 2012 թվականի հունվարին պետական բյուջեից օգտագործվել է շուրջ 1.6 մլրդ դրամ, որը կազմել է եռամսյակային ծրագրի 3.5%-ը և 3.7 անգամ գերազանցել նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը՝ հիմնականում պայմանավորված շարունակական ծախսերի աճով:

Պետական պարտքի սպասարկմանը հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է շուրջ 1.5 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 14.4%-ը: Մասնավորապես՝ նշված գումարից 1 մլրդ դրամ տրամադրվել է ներքին, 484.3 մլն դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: Պետական պարտքի սպասարկման ծախսերը 7.7%-ով կամ 106.1 մլն դրամով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը՝ պայմանավորված արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել են 356.7 մլն դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 8.3%-ը և 5.7%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա հունվարի ցուցանիշը:

5.4 մլրդ դրամ են կազմել 2013 թվականի հունվար ամսվա պետական բյուջեից տրամադրված դրամաշնորհները, որից 5.1 մլրդ դրամը տրամադրվել է պետական հատվածի այլ մակարդակներին, 245.3 մլն դրամը՝ միջազգային կազմակերպություններին: Մասնավորապես՝ համայնքների բյուջեներին տրամադրվել են 3 մլրդ դրամ դոտացիաներ, որոնք նախորդ տարվա համեմատ աճել են 11.6%-ով: Դրամաշնորհների եռամսյակային ծրագիրն ընդհանուր առմամբ կատարվել է 23.2%-ով, իսկ նախորդ տարվա հունվար ամսվա համեմատ նշված ծախսերն աճել են 41.5%-ով կամ 1.6 մլրդ դրամով:

Ընթացիկ ծախսերի 52.5%-ը՝ 23.3 մլրդ դրամ, ուղղվել է սոցիալական նպաստների և կենսաթոշակների վճարմանը՝ ապահովելով ներկայացված բոլոր պարտավորությունների

կատարումը և արձանագրելով եռամսյակային ծրագրի 31.4% կատարողական: Մասնավորապես՝ 16.7 մլրդ դրամ են կազմել կենսաթոշակները, 6.6 մլրդ դրամ՝ նպաստները: Նախորդ տարվա հունվար ամսվա համեմատ նպաստների և կենսաթոշակների ծախսերն ավելացել են 9.8%-ով կամ 2.1 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի միջոցներից 8.7 մլրդ դրամ տրամադրվել է այլ ծախսերին՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 24.5%-ը և 32.4%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

Պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները 2013 թվականի հունվարին կազմել են շուրջ 1.66 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 20.5%-ը: Մասնավորապես՝ 1.68 մլրդ դրամ են կազմել ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը, որոնց եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 20.7%-ով: 18 մլն դրամ է մուտքագրվել ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների ցուցանիշն արձանագրել է ավելի քան կրկնակի աճ՝ հիմնականում պայմանավորված շենքերի և շինությունների վրա կատարված ծախսերի աճով:

ՀՀ պետական բյուջեի հավելուրդը

2013 թվականի հունվար ամսվա ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեն կատարվել է ավելի քան 29.1 մլրդ դրամ հավելուրդով՝ առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված 1.2 մլրդ դրամ պակասուրդի դիմաց: Մասնավորապես՝ ներքին ֆինանսավորումը կազմել է -25.5 մլրդ դրամ, արտաքին ֆինանսավորումը՝ -3.6 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում բյուջետային ելքերի համեմատ մուտքերի առավել բարձր կատարողականի արդյունքում պակասուրդի ներքին աղբյուրներում ձևավորված ազատ միջոցներն ավելացել են 29.3 մլրդ դրամով՝ առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված 28.7 մլրդ դրամ օգտագործման փոխարեն:

Ներքին աղբյուրներում 3.8 մլրդ դրամ են կազմել փոխառու զուտ միջոցները, որոնք ստացվել են գանձապետական պարտատոմսերից, շուրջ -29.3 մլրդ դրամ՝ ֆինանսական զուտ ակտիվները: 41.0 մլն դրամ է մուտքագրվել բաժնետոմսերում և կապիտալում այլ մասնակցության իրացումից, որը բյուջեով նախատեսված չէ:

Անցած ժամանակահատվածում պետական բյուջեի պակասուրդի արտաքին ֆինանսավորումը կազմել է -3.6 մլրդ դրամ: Արտաքին աղբյուրներում -314.2 մլն դրամ են

կազմել փոխառու զուտ միջոցները: Մասնավորապես՝ ստացվել են 5.5 մլն դրամ վարկային միջոցներ և 319.7 մլն դրամ ուղղվել է արտաքին պարտքի մարմանը: -3.31 մլրդ դրամ են կազմել ֆինանսական զուտ ակտիվները, որից շուրջ 3.3 մլրդ դրամը հատկացվել է ԼՂՀ-ին՝ որպես միջպետական վարկ, 6.2 մլն դրամով ավելացել է արտաքին աղբյուրներից ստացված արտաբյուջետային դրամաշնորհային միջոցների մնացորդը: